

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zapojování dětí do mediace na Úřadě pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Brno, 21. 5. – 22. 5. 2018

Mgr. Ondřej Bouša (za Psychologické oddělení ÚMPOD)

Názor dítěte

- Nelze opomenout – nálezy ÚS, ESLP
- Právo dítěte být slyšeno – jednou ze základních hodnot Úmluvy o právech dítěte
- Výbor OSN doporučuje, aby dítěti byla dána příležitost k osobnímu slyšení všude, kde je to jen možné. Pokud už je slyšení dítěte provedeno skrze zástupce, je nanejvýš důležité, aby názory dítěte byly zástupcem tlumočeny správně.

Zjišťování názoru – z pohledu psychologie

- Vnímání a hodnocení interparentálního konfliktu dětmi a pochopení jeho významu je jedním z nejdůležitějších faktorů pro vysvětlení dopadu tohoto konfliktu na děti (Grych & Fincham, 1990).
- Přehlížení percepce konfliktu rodičů dítětem vede k ignorování dynamiky konkrétní situace a k zjednodušujícímu dichotomickému uvažování, ve kterém může být pohled dítěte zpochybněn a označen až jako projev mentální choroby (Blank & Ney, 2006).
- Přímé zapojení dítěte přináší takový pozitivní efekt na dítě (i na rodinný systém), který se nedosahuje žádným jiným (expertním) způsobem (McIntosh, 2008).

Názor dítěte

- Výchozí předpoklad: dítě je schopno vyjádřit svůj názor. Tento předpoklad je eventuálně nutné následně v konkrétním případě vyvrátit.
- Úřad se snaží děti informovat, zapojovat a zjišťovat jejich názor také v dalších jeho agendách. Principy a postupy jsou univerzální.

Zjišťování názoru smysl z pohledu psychologie

Nezbytné striktně **odlišovat:**

zatahování do konfliktu:

vědomé či nevědomé
zapojení se dítěte do
konfliktu s cílem obnovit
její/jeho emoční jistotu a
snížit tak pocit ohrožení
pramenícího
z rodičovského konfliktu

zapojení dítěte:

naopak umožňuje dítěti
vyjádřit se, zároveň mu
dává bezpečí a nenutí ho
činit rozhodnutí
vede k posílení pocitu
vlastní účinnosti, což je
naopak protektivní faktor

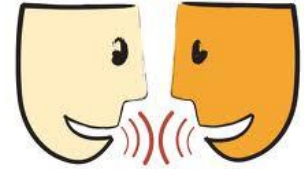
Praxe

Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Praxe Úřadu – inspirace

- Naše empirie - setkáváme s rodičovským konfliktem, který je hostilní, častý, intenzivní a neřešený.
- aktuální psychologické poznatky o interparentálním konfliktu - např. modely vycházející z teorie rodinných systémů nebo modely založené na studiu porozvodových konfliktů
- CIP (Child Inclusive Practise, Irsko)
- CIMC (Child Inclusive Mediation and Counselling, Austrálie)

Role
„dětského
specialisty“

Role dětského specialisty

- Bezpečí dítěte
 - Není vázán paradigmatem mediace – možnost direktivního zásahu (např. ochrana před hádkou rodičů)
 - Dohodnuté signály s dítětem (pauza, stop...).
 - Možnost přerušit zapojení s ohledem na aktuální stav dítěte.
- Navázání vztahu a přímá práce s dítětem, vymezení zapojení přímo s dítětem dle jeho potřeb/přání (přímá účast, rozhovor, nechce)
- Prezentace názoru dítěte a/nebo podpora dítěte v jeho přímém zapojení v mediaci (domluva s dítětem - hovoří za něj, s ním – jeho podpora, otázky za dítě, příp. připomenutí bodů)
- Z pohledu mediátorů je „strana“ – je reflektován stejně jako dítě.
- Zpětná vazba rodičům – názor dítěte vs. poradenství

Pět kroků zapojení dítěte do mediace

Účel rozhovoru s dítětem

- Pochopit, jaké to je být tímto konkrétním dítě v jeho aktuální situaci (kontext rodičovského sporu).
- Zjistit jedinečnou zkušenost každého dítěte o emocionální dostupnosti každého rodiče.
- Rozumět strategiím zvládnání a přizpůsobení se, které dítě přijalo a určit, jak tyto strategie mohou ovlivnit celkový vývoj dítěte.

Účel rozhovoru s dítětem

- Umožnit rodičům pochopit, jaké možné zatížení pro vývoj dítěte vše výše uvedené (rodičovský konflikt a jeho zvládání) představuje pro dítě.
- Zajistit, že zkušenosti dítěte a jeho pocity z rozhovoru jsou slyšené, podporované a pochopené.
- Zajistit, aby dítě nebylo vystavené žádnému tlaku na rozhodování.
- Žádné sliby dítěti, že se něco změní.

Rozhovor s rodiči (o dítěti)

- Rodičům sdělujeme filozofii Úřadu, popis průběh rozhovoru s dítětem i konkrétní možnosti jeho zapojení.
- Rozhovor s rodiči:
 - zjištění informací o dítěti (co má rádo, co dělá, jak tráví čas, jak reaguje)
 - podrobnosti o způsobu, jak bude veden rozhovor s dítětem (kde, kdo, co, jak, jak dlouho) i možnosti zapojení dítěte do mediace
 - sdělení, že na konci procesu dítě budeme informovat o výsledku mediace

Rozhovor s dítětem – osnova (témata)

- NALADĚNÍ - SPOLEČNĚ S RODIČEM
- NAVÁZÁNÍ KONTAKTU – využití informací z rozhovoru s rodiči: zájmy, škola, oblíbená pohádka anebo PC hra, youtubeři...

Rozhovor s dítětem – osnova (témata)

DÍTĚ INFORMUJI O:

- kde je, proč zde je, kdo jsem já, kdo je opatrovník (přiměřeně věku)
- jako všechny děti má právo vídat se s oběma rodiči, ale také říct svůj názor a mít dost informací
- časový rámec a průběh
- možnost nic neříkat (na druhou stranu, teď je ta příležitost jej říct a já zajistím, aby byl slyšen)
- na závěr se dohodneme, které informace budou veřejné tzn. řeknu je rodičům, mohou vědět právníci a soud (event. co zapíšeme)
- důvěrné = nikomu je neřeknu
- co se stane s jeho názorem – rodiče (nebo soud) vezmou jeho názor v potaz, ale **rozhodují i podle dalších věcí**, případně dodáme možnosti, jak celý proces může dopadnout
- o možnosti účastnit se mediace přímo – dohodnutí detailů

Rozhovor s dítětem – osnova (témata)

OD DÍTĚTE ZJIŠŤUJI

- Víš proč jsi tady? (orientaci v situaci)
- **Jak vnímá rodinnou situaci?** (Jak vnímáš svou rodinu? Kdo je její součástí? Jak probíhá den u mámy a jak u táty? Jak probíhá přechod od mámy k tátovi a zpět k mámě? Jaké emoce se se situací pojí?)
- **Jaké má vztahy s každým z rodičů?** (Jaké je to být s tátou? jaké je to být s mámou? *Technika rybičky*. Co je na tvé rodině fajn? Co tě na tvé rodině štve? Jak ti rodiče rozumí? Tři slova o ... Jak reagují na úspěch/“průšvih“? Kdo ti pomáhá, když máš problém?

Vnímání rodinné situace (gradient vztahů, kresba rodiny)

*Gradient vztahů („vztahová
mapa“, „kamínky“) úmyslně
odstraněn*

Vnímání rodinné situace (gradient vztahů, kresba rodiny)

Kresba rodiny úmyslně odstraněna

Rozhovor s dítětem – osnova (témata)

- **Konflikt - jak ho prožívá a jak vnímá jeho historii?** (Jak vnímá konflikt rodičů? Jak to probíhá? Jak ti v tom je? *Technika medvídci*; Jak se to stalo, že to takhle u vás v rodině je? Co je doma nejtěžší? *Technika batoh*. Co ti pomáhá? S kým o tom můžeš mluvit?)
- **Přání** Co by sis přál? *Technika zlatá rybka, kouzelná hůlka, čaroděj*; Co by sis přál, když by to nešlo jinak než takto...? Preferovaný časový plán (LEGO); “baby steps:” co by ti pomohlo, když by to dopadlo špatně?

Vnímání konfliktu – „*Jaký je vztah mezi mámou a tátou?*“

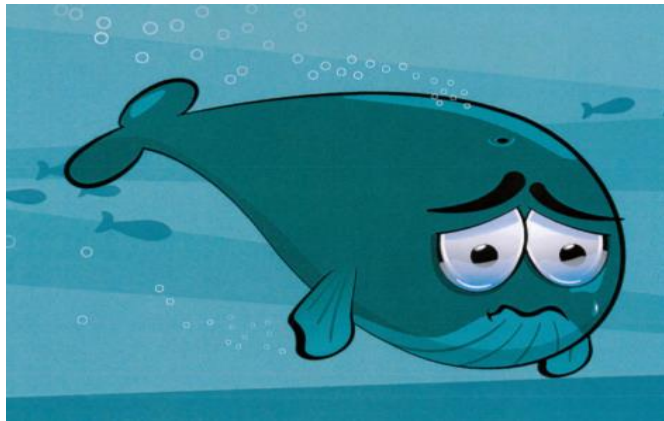
Tatka si mamky vůbec nevšímá.

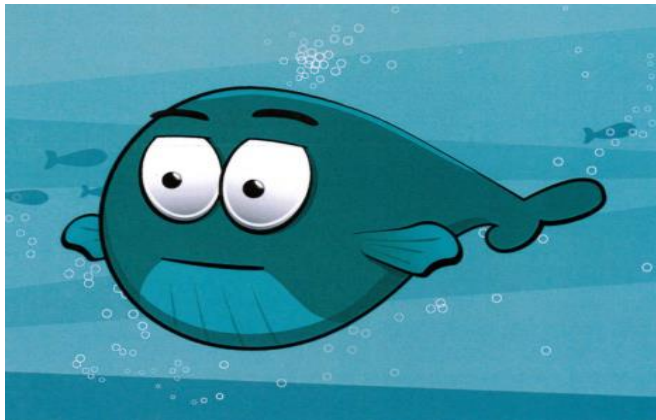
*Mamka se cítí, když je tatka tady, špatně.
Chce, aby už jel.*

„Jaké to je mezi mamkou a tatškou?“

- *Hádají se, a pak jsou nazlobení a tatška je pak smutný.*

- *...mamka se rozzlobí...*

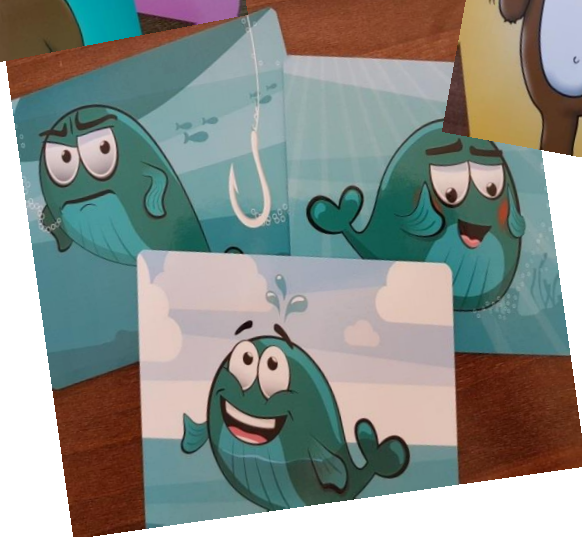

Rozhovor s dítětem – osnova (témata)

UKONČENÍ

- vzkaz rodičům (napsat na malý papírek, předám rodičům, nikde jinde se neobjeví)
- zapomněl/a jsem na něco? Chceš sama/sám ještě něco dodat?
- sumarizace toho, co dítě řeklo a ujištění, co je to veřejné a co nikoli (bod po bodu)
- Jaké to pro tebe bylo?

Zpětná vazba rodičům

Zpětná vazba rodičům – „*Jaké to je být dítětem v tomto rod. konfliktu?*“

Dítě přítomné přímo v mediaci

- Přímé zapojení dítěte do mediace není časté (cca 1:10), ale zejména v případě starších dětí není vyloučena. Situace se posuzuje v týmu pracovníků a vyhodnocují se rizika.
- Pokud je dítě zapojeno přímo v mediaci, vždy jde o jedinečný proces připravený předem podle potřeb konkrétního dítěte.
- Každé přímé zapojení je trochu odlišné a odpovídá osobnostnímu nastavení dítěte a jeho potřebám.
- Psycholog/dětský specialista dítě na mediaci připraví, provádí ho celým procesem a nakonec s dítětem zapojení zhodnotí.
- Zde se využívají různé pomůcky a techniky.
- Vyšší nároky na mediátory – trojstranné jednání.

Dítě v mediaci

Dítě v mediaci - FAQ

- Jak staré děti?
 - Od cca 5 let. Záleží na individuálním posouzení v týmu.
- Kdy v procesu?
 - Nejčastěji po první mediaci rodičů. Je však možné i před nebo během první mediace.
- Jazyk?
 - ČJ, AJ (ostatní problém)
- Dítě v zahraničí?
 - U adolescentů lze online, u mladších problém, nedoporučujeme (delegovat na zemi, kde dítě je).
- Kolik?
 - Za 2017 cca 10 mediačních setkání s dítětem, cca 440 minut (více než 7 hodin)
 - 2018: 6 mediačních setkání, 810 minut (13,5 hodiny)

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Děkuji za pozornost.

ondrej.bousa@umpod.cz